

2. Гавриш Н. В., Рагозіна В. В., Васильєва С. А. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія. Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2021. 226 с.
3. Гончарова Н.О. Психологічний супровід батьків передчасно народжених дітей. Психологія і особистість. № 1 (19). 2021. С.45-56.
4. Захарова Н. Адаптація дітей до дитсадка : Дошкільне виховання. 2006. №4. С. 8 – 10.
5. Кабанцева А. В., Корнєєва О.Л. Підтримка дитини в умовах емоційного напруження : навчально-методичний посібник. Київ : КВІЦ, 2018. 136 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ З РІЗНОЮ САМООЦІНКОЮ

Верчик А. Є.

Полтавський національний педагогічний університет

імені В. Г. Короленка

anyahomenko666@gmail.com

Актуальність дослідження. Підлітковий вік – критичний період становлення самосвідомості, формування Я-концепції та соціальної ідентичності. У цей час інтенсивно розвиваються як когнітивні, так і емоційні компоненти особистості, що обумовлює високу чутливість до оцінки себе й інших. Одним із визначальних чинників ефективної соціалізації в цьому віці є мотивація спілкування, яка тісно пов'язана з рівнем сформованості самооцінки. Як показують дослідження, саме адекватна самооцінка підлітка забезпечує здатність до відкритої взаємодії, формує стійку комунікативну установку та підвищує емоційну стійкість у процесі міжособистісного контакту [5].

Сучасні соціокультурні умови, що включають зростання тривожності,

інформаційну перевантаженість та нестабільність соціальних зв'язків, загострюють потребу підлітків у підтримці, визнанні та прийнятті. При цьому саме рівень самооцінки стає ключовим модератором спілкування, впливаючи на вибір комунікативних стратегій: від відкритості й емпатії – до ізоляції чи агресії. Як доводить Н.О. Юдіна, у підлітковому віці спостерігається яскраво виражене прагнення до соціальної афіліації, поряд з високою вразливістю до можливого відторгнення, що в умовах низької самооцінки може призводити до дезадаптивних комунікативних форм [4]. З іншого боку, як зазначає В. Т. Волошина, підлітки з високою самооцінкою демонструють більш стабільну і продуктивну поведінку у спілкуванні, схильні до рефлексії, самоаналізу та здатні до емпатійного слухання [1].

З огляду на це, вивчення психологічних особливостей мотивації спілкування підлітків у взаємозв'язку з рівнем самооцінки є не лише науково обґрунтованим, але й надзвичайно актуальним з точки зору шкільної психології, превентивної практики та освітньої політики. Такий підхід дозволяє своєчасно виявити ризики міжособистісної дезадаптації, сформулювати адресні програми розвитку комунікативної компетентності та сприяти формуванню емоційно зрілої, соціально включеної особистості.

Виклад основного матеріалу. Мотивація спілкування в підлітковому віці розглядається як складне, динамічне психологічне утворення, що визначає спрямованість та якість міжособистісної взаємодії. У цьому віковому періоді формується новий рівень соціальної активності, що ґрунтується на зростаючій потребі в афіліації, прийнятті, взаємності та самоствердженні. Спілкування для підлітка є не лише способом задоволення потреб у контакті, а й каналом відображення й конструювання власної ідентичності. У цьому контексті особливої ваги набуває самооцінка як регулятор соціального функціонування особистості.

Самооцінка не лише визначає рівень впевненості у спілкуванні, а й моделює його якість: від характеру уявлень про себе залежить, наскільки підліток

відкритий до контакту, схильний до конструктивної взаємодії чи, навпаки, демонструє замкненість, агресивність або пасивне уникнення. Наявність внутрішньої стабільності, прийняття себе, здатності до саморефлексії створюють передумови для адекватного реагування у соціально-значущих ситуаціях. Позитивна самооцінка, у поєднанні з реалістичним баченням себе, сприяє комунікативній активності, емоційній гнучкості, здатності будувати партнерські взаємини. І навпаки – порушення в структурі самооцінки часто призводять до порушень у комунікації: дезадаптивних реакцій, неприйняття соціального зворотного зв'язку, схильності до конфлікту або до тотального уникнення взаємодії [3].

Не менш важливим є розуміння того, що мотивація спілкування в підлітків не є сталою: вона змінюється залежно від ситуативного фону, емоційного стану, характеру зворотного зв'язку та очікувань від взаємодії. Підлітки з неадекватно заниженою самооцінкою можуть уникати комунікації або демонструвати надмірну комплаєнтність – поведінку, спрямовану на отримання схвалення будь-якою ціною. І навпаки, підлітки з завищеною самооцінкою можуть орієнтуватися на домінування, не враховуючи потреб інших, що ускладнює конструктивний діалог [2].

Крім того, у структурі мотивації спілкування простежується зв'язок між когнітивним і емоційним рівнями: когнітивні уявлення про себе, інших та соціальні ролі взаємодіють з афективним фоном, що визначає, наскільки спілкування буде психологічно безпечним або навпаки – викликатиме тривожність, фрустрацію чи почуття провини. У цьому сенсі самооцінка є не просто стабільною характеристикою, а активним, функціональним утворенням, яке регулює весь спектр комунікативних проявів [4].

Взаємозв'язок мотивації спілкування та самооцінки у підлітковому віці проявляється як глибока внутрішня взаємозалежність, де особливості сприйняття себе прямо впливають на характер соціальної взаємодії. Самооцінка виступає ключовим регулятором соціальної поведінки, формуючи не лише готовність до

контакту, а й стиль комунікації, очікування від стосунків, рівень відкритості та здатність до прийняття іншого. Від її структури та стабільності залежить, чи стане досвід спілкування ресурсом особистісного зростання, чи, навпаки, джерелом напруги, самозаперечення або соціального відторгнення. Формування внутрішньої опори, здатності до рефлексії, довіри до себе та емпатійного включення в діалог визначає перспективу конструктивної взаємодії, що має стати пріоритетом як у контексті психологічного супроводу підлітків, так і в загальній освітній стратегії розвитку соціальної компетентності [5].

Висновки. Особливості мотивації спілкування у підлітковому віці визначаються не лише віковими потребами в соціальній взаємодії, а й глибинними уявленнями особистості про себе. Самооцінка виступає не окремим чинником, а системоутворювальним компонентом, який формує ставлення до міжособистісного простору, визначає способи ініціювання контактів, здатність до діалогу й рівень емоційної регуляції у взаємодії. У підлітків зі стабільною, узгодженою самооцінкою спілкування постає як ресурс розвитку, тоді як у тих, чия самооцінка є неадекватною чи нестійкою – як джерело тривоги або поведінкової дезадаптації.

Спілкування в юнацькому віці є водночас простором самоствердження і зоною психологічного ризику. Те, як підліток будує комунікацію, багато в чому залежить від того, наскільки він здатен побачити себе як цінного учасника взаємодії. Здатність до відкритого діалогу, емпатії, прийняття себе й іншого формується не ізольовано, а на тлі взаємодії з найближчим соціальним оточенням. Це створює підґрунтя для практичної роботи психолога – через розвиток самоусвідомлення, підтримку емоційної автономії та створення безпечного середовища для формування продуктивних комунікативних стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошина В. Т. Комунікативні особливості підлітків з різним рівнем самооцінки. *Матеріали студентської науково-практичної конференції*. Київ, 2020. С. 51–56.

2. Гернешій М. В. Психологічні особливості самооцінки у підлітковому віці. *Сучасні аспекти та перспективні напрямки розвитку науки*. Ужгород: УжНУ, 2020. С. 204–207.

3. Тарасенко І. А. Якість життя і самооцінка як чинники психологічного благополуччя підлітків. *Психологія і суспільство*. 2024. № 1. С. 91–96.

4. Юдіна Н. О. Особливості мотивації спілкування у підлітків з різним типом комунікативного реагування. *Психологія і особистість*. 2020. № 2 (18). С. 178–190.

5. Яворська Т. В. Вплив самооцінки на міжособистісні стосунки у підлітковому віці. *Психологічні перспективи*. 2021. № 38. С. 135–141.

МОРАЛЬНИЙ СТРЕС ЯК ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ПОВНОМАСШТАБНІЙ ВІЙНІ: ПСИХОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ДЛЯ ОСОБИСТОСТІ ТА НАПРЯМИ ДОПОМОГИ

Власенко І.Ю.

Полтавський національний педагогічний

університет імені В. Г. Короленка

irina.vu25@gmail.com

Науковий керівник Н.О Гончарова.

Актуальність теми. В умовах четвертого року повномасштабної війни військовослужбовці перебувають у стані хронічного психоемоційного навантаження, без чітких термінів ротації, демобілізації та можливості повноцінного відновлення. Це сприяє розвитку професійного вигорання, що проявляється у виснаженні, втраті мотивації, дезадаптації та порушенні бойової ефективності.

Окремої уваги потребує моральний стрес як чинник вигорання, спричинений конфліктом між особистими моральними переконаннями й